

UCHWAŁA SĄDU NAJWYŻSZEGO

z dnia 19 stycznia 2016 r.

w sprawie ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych:

Przewodniczący: Prezes Sądu Najwyższego Teresa Flemming-Kulesza

Sędziowie Sądu Najwyższego: Bogusław Cudowski, Jolanta Frańczak, Katarzyna Gonera, Beata Gudowska, Zbigniew Hajn, Józef Iwulski (sprawozdawca), Halina Kiryło, Jerzy Kuźniar, Dawid Miąsik, Zbigniew Myszka, Maciej Pacuda, Romualda Spyt, Krzysztof Staryk, Jolanta Strusińska-Żukowska, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

Protokolant: Dominik Wajda

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w dniu 19 stycznia 2016 r., z udziałem Zastępcy Prokuratora Generalnego Roberta Hernanda i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Wojciecha Hermelińskiego, sprawy ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r.,

na podstawie sprawozdania z wyborów z dnia 9 listopada 2015 r. przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów przeciwko ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,

po uwzględnieniu obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1731) i obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1732) oraz biorąc pod uwagę wnioski Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej,

na podstawie art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 244 § 1 i art. 258 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 112 ze zm.)

stwierdza ważność
wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej
Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r.

Uzasadnienie:

1. Podstawą prawną zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej jest art. 98 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej a zasady ich przeprowadzania określone są w art. 96-100 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz.U. Nr 21, poz. 112 ze zm.).

2. Zgodnie z art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ważność wyborów do Sejmu i Senatu stwierdza Sąd Najwyższy, który na mocy art. 244 § 1 w związku z art. 258 Kodeksu wyborczego, w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych na podstawie sprawozdania przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru posła (senatora), przeciwko któremu wniesiono protest.

3. Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 listopada 2015 r. z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. zawiera informacje o ich prawidłowym przebiegu oraz o nielicznych przypadkach naruszenia prawa wyborczego.

W dniu głosowania do komisji wyborczych wpłynęło niewiele skarg, pytań i uwag wyborców. W pojedynczych przypadkach wyborcy zgłaszali interwencje w sprawie nieumieszczenia ich w spisie wyborców oraz zdarzały się jednostkowe interwencje wyborców niedopuszczonych przez komisję do udziału w głosowaniu w związku z podpisem złożonym przez innego wyborcę w nieprzeznaczonej dla niego rubryce spisu wyborców. W takich sytuacjach komisje wyborcze - jeżeli uwagi były

zasadne - podejmowały działania w celu umożliwienia wyborcom udziału w głosowaniu oraz starały się wyjaśnić i sprostować zaistniałe pomyłki.

W przeważającej liczbie obwodów głosowania komisje obwodowe prawidłowo ustaliły wyniki głosowania i poprawnie sporządziły protokoły głosowania. W nielicznych protokołach wystąpiły nieprawidłowości wynikające z niedostatecznej staranności komisji obwodowych i dotyczyły zwykle braków formalnych. Wadliwie sporządzone protokoły zostały zwrócone właściwym komisjom obwodowym i poprawione.

W konkluzji Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie posiadanych dokumentów i informacji o przebiegu głosowania i wyborów, nie stwierdziła naruszeń prawa wyborczego, które mogłyby mieć wpływ na wyniki głosowania i wyniki wyborów.

4. Sąd Najwyższy w składach trzyosobowych rozpoznał 77 protestów wyborczych.

4.1. W odniesieniu do 27 protestów Sąd Najwyższy wydał opinię, że są one uzasadnione w całości lub części, lecz ustalone naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego nie miały wpływu na wynik wyborów.

4.1.1. W 19 sprawach stwierdzono błędne ustalenie wyników głosowania w obwodowych komisjach wyborczych, obejmujące od 1 do 77 głosów, co stanowi naruszenie art. 228 § 1 pkt 8 Kodeksu wyborczego. Ustalonymi przyczynami zniekształcenia rzeczywistego wyniku głosowania było najczęściej omyłkowe przypisanie głosów oddanych na danego kandydata innemu kandydatowi z tej samej lub innej listy wyborczej. Ocena dotycząca braku wpływu naruszenia przepisów Kodeksu na wynik wyborów została oparta na stwierdzeniu, że ze względu na niewielką liczbę głosów, którego naruszenie dotyczyło, nie mogło dojść do zmiany w zakresie spełniania przez listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych warunków uprawniających do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych, zmiany dokonanego podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy kandydatów lub zmiany co do uzyskania mandatów przypadających danej liście kandydatów (art. 231-233 Kodeksu wyborczego).

4.1.2. W pozostałych 8 sprawach, w których protesty zostały uznane za uzasadnione, bez wpływu na wynik wyborów, składy orzekające Sądu Najwyższego

stwierdziły naruszenie:

- art. 10 § 1 pkt 1 w związku z art. 53f § 1 Kodeksu wyborczego przez niewysłanie pakietu wyborczego do wyborcy wpisanego do spisu wyborców, który wyraził zamiar głosowania korespondencyjnego za granicą;

- art. 26 § 2 Kodeksu wyborczego przez wpisanie wyborcy do dwóch spisów w dwóch obwodach głosowania;

- art. 39 § 4 Kodeksu wyborczego przez uniemożliwienie głosowania wyborcy, który przybył do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania;

- art. 52 § 2 Kodeksu wyborczego przez niedopilnowanie, aby wyborca potwierdził otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem we właściwej rubryce spisu wyborców (2 sprawy);

- art. 52 § 2 Kodeksu wyborczego przez niedopilnowanie potwierdzenia wydania 57 kart do głosowania podpisem wyborcy; art. 42 § 3 Kodeksu wyborczego wskutek opuszczenia lokalu wyborczego przez zastępcę przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej pod nieobecność jej przewodniczącego; art. 75 § 4 Kodeksu wyborczego przez pominięcie w protokole głosowania informacji, że w lokalu wyborczym był mąż zaufania oraz informacji o wydanym zarządzeniu w przedmiocie wyniesienia połowy kart do innego pomieszczenia; wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej wydanych na podstawie art. 161 § 1 Kodeksu wyborczego wskutek przeniesienia części nieostemplowanych kart do innego pomieszczenia niż lokal wyborczy (1 sprawa dotycząca tej samej obwodowej komisji wyborczej);

- art. 52 § 2 w związku z art. 73 Kodeksu wyborczego przez wydanie 72 nieostemplowanych kart do głosowania, wskutek czego zostały one uznane za nieważne;

- art. 69 § 3a Kodeksu wyborczego przez nieprzestrzeganie zasady, że czynności obwodowej komisji wyborczej związane z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji.

4.2. Za niezasadnione Sąd Najwyższy uznał 6 protestów.

4.2.1. W postanowieniu z dnia 17 grudnia 2015 r., III SW 160/15, Sąd Najwyższy uznał za niezasadne zarzuty protestu wyborcy wskazującego dwie podstawy, to jest art. 82 § 1 pkt 1 Kodeksu wyborczego przez popełnienie

przestępstwa przeciwko wyborom określonego w art. 248 pkt 2 Kodeksu karnego, ewentualnie art. 82 § 1 pkt 2 Kodeksu wyborczego przez dopuszczenie w wyborach do głosowania na listy partyjnego komitetu wyborczego partii Prawo i Sprawiedliwość, mimo że partia ta utworzyła koalicję wyborczą z dwiema innymi partiami, to jest partią Solidarna Polska Zbigniewa Ziobro oraz partią Polska Razem Jarosława Gowina (aktualnie Polska Razem Zjednoczona Prawica). W sprawie tej Sąd Najwyższy uznał za udowodnione twierdzenie wnoszącego protest, że w dniu 19 lipca 2014 r. wymienione partie polityczne zawarły porozumienie, w którym między innymi zobowiązały się, że "w wyborach parlamentarnych przypadających w 2015 roku wystawią swoich kandydatów z listy Prawa i Sprawiedliwości". Po zawarciu tego porozumienia jego strony publicznie deklarowały współpracę i popierały się w kampanii wyborczej, a na listach wyborczych kandydatów do Sejmu i Senatu Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość w wyborach przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. znaleźli się członkowie partii Solidarna Polska Zbigniewa Ziobro oraz partii Polska Razem Zjednoczona Prawica (poprzednio Polska Razem Jarosława Gowina).

Sąd Najwyższy uznał za nietrafny wyrażony w proteście pogląd, że wymienione partie polityczne, podpisując w dniu 19 lipca 2014 r. porozumienie, utworzyły koalicję wyborczą w rozumieniu przepisów Kodeksu wyborczego. W ocenie Sądu Najwyższego, do utworzenia koalicji wyborczej w celu wspólnego zgłaszania kandydatów a następnie koalicyjnego komitetu wyborczego, konieczne jest spełnienie przesłanek określonych w art. 87 i 204 Kodeksu wyborczego. W szczególności niezbędne jest zawiadomienie Państwowej Komisji Wyborczej o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego oraz załączenie do tego zawiadomienia umowy o zawiązaniu koalicji wyborczej. Ponadto, umowa zawiązująca koalicję wyborczą przedkładana jest do rejestracji w Państwowej Komisji Wyborczej. Umowa nieprzedłożona do rejestracji jest nieważna (art. 28 ust. 2-4 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924 ze zm.) i nie wywołuje skutków prawnych, które prawo wyborcze wiąże z istnieniem koalicji wyborczej i koalicyjnego komitetu wyborczego. Do partii politycznych należy zarówno wybór, czy chcą utworzyć koalicję wyborczą w prawnym znaczeniu tego określenia, jak i kalkulacja korzyści i niekorzyści

wynikających z podjętej w tej kwestii decyzji. Ponieważ porozumienie z dnia 19 lipca 2014 r. (także aneks nr 1 do tego porozumienia), nie odpowiada wymaganym rygorom prawnym, to - w ocenie Sądu Najwyższego - nie może być ono uznane za umowę koalicyjną w rozumieniu Kodeksu wyborczego, a wymienione w nim partie polityczne nie utworzyły koalicyjnego komitetu wyborczego. W konsekwencji nie miały do nich zastosowania art. 208 § 3 i art. 263 § 1 Kodeksu wyborczego, zakazujące samodzielnego zgłaszania kandydatów partiom politycznym wchodzącym w skład koalicji wyborczych.

Uzupełniając Sąd Najwyższy wskazał, że w ukształtowanej dotychczas praktyce wyborczej (wybory przeprowadzone w 2005 r. oraz w 2011 r.), w wyborach parlamentarnych z list komitetów wyborczych jednych partii zgłaszani byli kandydaci należący do innych partii, w tym kandydaci zgłoszeni w wyniku uzgodnień międzypartyjnych. Praktyka ta nie jest niezgodna z przepisami Kodeksu wyborczego. Kodeks nie przewiduje też środków prawnych umożliwiających organom wyborczym kwestionowanie niesformalizowanych wyborczych porozumień międzypartyjnych. Nadto, Sąd Najwyższy zauważył, że jakkolwiek karty do głosowania w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP nie zawierają informacji o przynależności partyjnej kandydatów, to w dniu głosowania obwodowe komisje wyborcze są zobowiązane do wywieszenia obwieszczeń właściwej okręgowej komisji wyborczej o zarejestrowanych listach kandydatów, w których znajduje się informacja o przynależności partyjnej każdego kandydata, dostępna dla wszystkich wyborców. Obwieszczenia te są również rozplakatowywane na obszarze okręgu wyborczego najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.

W podsumowaniu Sąd Najwyższy uznał, że dopuszczalne jest zgłoszenie i rejestracja list kandydatów na posłów i senatorów komitetu wyborczego partii politycznej, które zawierają kandydatury osób należących do innych partii politycznych, nawet gdy zostało to poprzedzone niesformalizowanymi uzgodnieniami między partiami politycznymi. Prowadzi to do wniosku o bezzasadności przedstawionego w proteście zarzutu naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, a w konsekwencji do wniosku o bezzasadności zarzutu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom.

4.2.2. Za niezasadne zostały uznane także zarzuty protestów, w których podniesiono:

- pozbawienie czynnego prawa wyborczego; wobec stwierdzenia, że protestujący odbywa karę pozbawienia wolności i jest pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu (art. 10 § 2 pkt 1 Kodeksu wyborczego w związku z art. 43 Kodeksu karnego);

- błędne ustalenie wyników głosowania w obwodowej komisji wyborczej; wobec stwierdzenia, że nie doszło do popełnienia takiego błędu;

- ukrywanie przed wyborcą spisu wyborców, używanie urny w postaci skrzynki ze sklejki oklejonej papierem oraz obserwowanie i kontrolowanie zachowania wyborcy przez członków komisji; wobec stwierdzenia, że czynności obwodowej komisji wyborczej nie naruszały przepisów, w szczególności art. 42 § 1 i 3, art. 49 § 1 oraz art. 52 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego;

- podzielenie się obwodowej komisji wyborczej na grupy w trakcie ustalania wyników głosowaniu; wobec stwierdzenia, że komisja działała kolegialnie, zgodnie z art. 69 § 1 i 3a oraz z art. 71 § 3 Kodeksu wyborczego;

- zgłoszenie nieuprawnionego kandydata na senatora, mimo że zachodzą przeszkody z art. 107 związku z art. 108 Konstytucji RP, ze względu na pełnienie funkcji prezesa zarządu spółki handlowej; wobec stwierdzenia, że zakaz z art. 107 i 108 Konstytucji RP odnosi się do osoby wybranej na senatora i nie obejmuje etapu kandydowania oraz głosowania.

4.3. Bez dalszego biegu Sąd Najwyższy pozostawił 44 protesty. Było to spowodowane ich wniesieniem przedwcześnie (4 protesty), czyli przed dniem 28 października 2015 r., w którym wyniki wyborów do Sejmu i Senatu przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. zostały ogłoszone przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej albo po terminie (5 protestów), czyli po upływie 7 dni od ogłoszenia wyników wyborów (art. 241 § 1 i 2 Kodeksu wyborczego). Bez dalszego biegu pozostawiono także 35 protestów, w których sformułowane zarzuty nie dotyczyły dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego albo zarzutów naruszenia przepisów Kodeksu wyborczego dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów (art. 241 § 3 w związku z art.

82 § 1 Kodeksu wyborczego).

5. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych zaakceptował opinie przedstawione przez składy orzekające w sprawach protestów. Podzielił także wyrażoną w uzasadnieniach części postanowień dezaprobatę wobec stwierdzonego nierzetelnego wykonywania obowiązków przez członków obwodowych komisji wyborczych, zwłaszcza tych komisji, w których doszło do zniekształcenia rzeczywistego wyniku głosowania.

6. Prokurator Generalny wniósł o podjęcie uchwały stwierdzającej ważność wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r., których wynik został ogłoszony w obwieszczeniach Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. oraz opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 28 października 2015 r.

7. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o stwierdzenie przez Sąd Najwyższy, że wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzone w dniu 25 października 2015 r. są ważne.

8. Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 244 § 1 i 2 w związku z art. 258 Kodeksu wyborczego, a także w związku z obwieszczeniami Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 października 2015 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1731) i o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1732), orzeczono jak w sentencji.

Na oryginale właściwe podpisy

Za zgodność

Kierownik Sekretariatu Izby

(*Elżbieta Lewandowska*)